

1964 Usvakari.

Usvakari

Suomen Pankin Johtokunta,
Helsinki.

Kiitän Suomen Pankin Johtokuntaa luottamuksesta saadessani tilaisuuden vaihtovirkailijana tutustua Sveriges Riksbankiin viime syksynä.

Pankinjohtaja Esko K. Leinoselta sain tehtäväksi tutustua erikoisesti Sveriges Riksbankin kassatoimintaan, mistä liitän kunnioittaen oheisena selostuksen.

Kanssakäyminen Riksbankin virkailijoitten kanssa oli yksinomaan miellyttävää. Heidän avullaan ja au-
liilla opastuksellaan saatoin tutustua paitsi pankin eri osastoihin myös Tukholmaan kauniine ympäristöineen, liikepankkeihin, tehtaisiin, taidetilaisuuksiin, kirkkoihin, linnoihin, museoihin vieläpä yksityisiin ko-
teihinkin. Ohjelma oli monipuolinen ja melko tiiviskin alussa ja kielen harjoitus sen mukainen. Olenkin erittäin tyytyväinen, että sain kohottaa aktiivista ruotsinkielen taitoani.

Myös monet terveiset saanen välittää täten.

Tampereella tammikuun 9 p:nä 1964.

Else Usvakari

Else Usvakari

Suomen Pankin Tampereen
konttorin kassanhoitaja

SVERIGES RIKSBANKIN

kassatoiminnasta.

Sveriges Riksbankin kassaliikkeellä ymmärretään pankin eri kassoissa tapahtuvia maksuja käteisillä varoilla ja niiden säilytystä.

Pääkonttorin kassaorganisaatio.

- A. Pääkassa
- B. Kassatoimisto
  - 1. Päiväkassa
  - 2. Kovan rahan lasku
  - 3. Toimistokassat
- C. Setelinlajittelu
- D. Setelinhävitys

Kaikki muut ryhmät kuuluvat pankkiekspeditio-osaston alaisuuteen paitsi Tumbassa oleva setelinhävityskonttori, joka on revisio-osaston alainen.

Toimistokassoja on kolme: Sveriges Riksbankin päärakennuksessa kaksi kassaa, jotka toimittavat kaikkia kassatoimia, t.s. käteisiä maksuja, sekä setelien ja kovan rahan vaihtoa. Lisäksi yksi kassa pankin vuokraamassa huoneistossa Rosenbadissa toisella puolella virtaa. Se on pääasiassa lainausosastoa varten. Muutamien päivien aikana ennen jokaista kuunvaihdetta, jolloin rahanvaihto on erittäin vilkasta, järjestetään säännöllisesti ylimääräinen kassa ainoastaan rahanvaihtoa varten.

Setelinjakelu.

Valtion keskuspankkina Sveriges Riksbankin pääasiallisimpia tehtäviä on setelinanto, minkä enimmäismäärä nykyisin on 8.400 milj. kruunua. Pankin tilailmoituksesta, joka julkaistaan neljä kertaa kuukaudessa, käy ilmi liikkeessä olevien setelien määrä.

Kaikki setelipaperi valmistetaan Ruotsin valtionpankin omassa vanhassa paperitehtaassa Tumbassa (perustettu v. 1755

ja 1/11-63 lähtien osakeyhtiö). - Ruotsissa on painettu Euroopan ensimmäiset setelit 1600-luvun jälkipuoliskolla, ja näiden setelien tai oikeammin velkakirjojen allekirjoittajien joukossa on eräs Suomen marsalkka Mannerheimin esi-isistä, kirjuri Marhein. - Raaka-aine on pääasiallisesti tekstiililumppua. Paperitehtaalta toimitetaan paperi rullina setelipainoon Kungsholmeniin Tukholmassa, missä setelit painetaan täysrotatiokoneessa. Tarkistetut, koneellisesti lasketut setelit sidotaan eri värisillä tai eri muotoisilla paperiliuskoilla 100 kappaleen nippuihin. Uudentyyllisiä, kauniita sinisen ja punaisen kuvioisia, ensi vuonna voimaan tulevia 10 kruunun seteleitä painettiin jo setelipainossa.

Setelipainosta lähetetään uudet setelit sinetöidyissä peltilaatikoissa pääkonttoriin pääkassan holviin. Pääkassanvalvojat (huvudkassavårdarna), joita on kolme, tarkastavat ja ottavat vastaan lähetyksen.

Päiväkassa säilyttää setelit ja kovan rahan päivittäistä liikettä varten sekä varustaa pääkonttorin ja haarakonttorien kassat käteisillä varoilla. Päiväkassan säästö ei saa nousta yli 300 milj. kruunua. Jos tämä raja ylitetään, täytyy ylijäämä lähettää pääkassaan. Päiväkassa toimittaa rahat tilauksesta toimistokassoihin ja haarakonttoreihin, joihin rahat lähetetään pankin autolla tai postitse pakattuina erikoislaatikoihin, mitkä taas pannaan säkkeihin, jotka sinetöidään. Tarvittaessa päiväkassa täydentää setelivarastonsa pääkassasta.

Liikkeessä olleet setelit tulevat pääkonttorissa kassojen kautta setelinlajitteluun. Ryhmän esimies sekä kaksi muuta kassanvalvojaa ovat ensi sijassa vastuussa siellä olevista varoista. Setelikääröt, joiden sinettien pitää olla ehjät, kuitataan, avataan ja seteliniput merkitään niin, että laskettaessa voidaan varmuudella todeta, minä päivänä ne ovat tulleet, ja mihin lähetykseen ne kuuluvat. Lajittelunopeus on noin 20-25 nippua tunnissa. Tarkastus on koneellinen, samoin joissakin haarakonttoreissa. Kuluneet setelit lävistetään. Sekä käypien että kuluneitten setelinippujen ympärille pannaan paperiliuskat samoin kuin setelipainossa, kuluneisiin leveämmät, päivämäärät ja puumerkit. Käyvät setelit lähetetään seuraavana päivänä päiväkassaan. Kuluneet lähetetään "keihäisiin" pujotettuina Tumban poltettaviksi. "Keihästämisellä" on se etu, että tulee

Samalla tarkistetuksi makulointi. Setelit puntataan viiden nipun puntteihin narulla koneellisesti. Vanhanaikaisennäköinen, mutta kätevä kone. Sensijaan intendentti oli katsonut parhaaksi viedä uudenaikaisen setelinlaskukoneen arkistoon pölytymään pankin entisen virkailijan Bellmanin runojen kanssa, koska se kuumeni liiaksi ja haisi öljylle.

Haarakonttoreista, joista vain muutamilla on erillinen lajittelu, kuluneet setelit lähetetään pääkonttorin setelinlajitteluun edelleen Tumbaankin toimitettaviksi. Haarakonttoreissa kuten pääkonttorissakin on muutamia tilapäisiä puolipäiväapulaiisia.

Metallirahan jakelu.

Metallirahan lyö aivan erillinen laitos, Kungl. Mynt- och Justeringsverket, Kungsholmen, mistä Riksbanken ostaa kovan rahan. Uudet hopearahat pakataan sinetöityihin ja etiketillä varustettuihin kangaspusseihin. Pronssirahat pakataan juuttikangaspusseihin ilman sinettiä ja etikettiä. Jokaisessa pronssirahan pussissa on 25 kruunua.

Pääkonttorissa toimistokassat luovuttavat yleisöltä saamansa kovan rahan metallirahan laskuryhmälle. Sillä on noin 10 rahanlaskukonetta ja tarpeen mukaan 5-10 miespuolista laskijaa. Lasketut rahapussit toimitetaan päiväkassaan ja rullat suoraan toimistokassoihin. Rullia luovutetaan pääasiassa postille ja muille valtion laitoksille. Liikepankit laskevat itse metallirahan rulliin, jo mainoksenkin vuoksi saadakseensa nimensä rullien käärepapereihin.

Haarakonttoreissa metallirahan laskun suorittaa konttorin vahtimestari. Rullia säilytetään puukehikoissa (ramar), joita pidettiin kätevinä. Niin pieniin rullamääriin ne näyttivätkin sopivilta.

Rahanvaihto.

Vaihdettaviksi jätetyt ja pyydetyt rahat on luetteloitava valööreittäin ja luettelo allekirjoitettava. Jos pankkiin jätettyjä rahoja ei heti ehditä laskea, on kassanhoitajan annettava asiakkaalle toinen puoli numeroidusta kaksiosaisesta tarkistuskupongista ja toinen puoli liitettävä vaihtolistaan. Kuponkiin merkitään sisäänjätto- ja maksupäivä.

Ainoastaan toinen pääkonttorin toimistokassoista ottaa

kovaa rahaa vaihdettavaksi. Tässä kassassa on apulainen, joka pitää kirjaa jätetyistä ja maksetuista rahasummista sekä niissä esiintyvistä virheistä.

Hopearahaa, pienempiarvoista kuin yksi kruunu, vaihdetaan ainoastaan viidellä kruunulla tasan jaollisia määriä jokaista valööria. Pronssirahaa vaihdetaan ainoastaan kokonaisia kruunumääriä.

Pankkiin jätettyjä seteleitä koskeva valitusaika.

Koska postilta ja pankeilta saapuneita seteleitä ei ehditä laskea heti, on tehty sopimus postin ja pankkien kanssa, että Sveriges Riksbankin huomautukset setelilähetyksistä on tehtävä määrätyn ajan kuluessa. Niinpä 5- ja 10-kruunun seteleitä koskevat huomautukset on tehtävä viimeistään 14. arkipäivänä sisäänjättöpäivästä ja suurempiarvoisia seteleitä koskevat huomautukset viimeistään 5. päivänä. Kuitenkin seteleitä, jotka on tuotu pankkiin ajalla 26.6.-15.7. tai 20.12.-15.1., koskevat huomautukset voidaan tehdä, mikäli on kysymyksessä pikkusetelit, viimeistään 20. arkipäivänä ja isoja seteleitä koskevat viimeistään 10. arkipäivänä.

Rikkinäisten rahojen lunastus.

100 kruunun ja sitä pienempiarvoisia rikkinäisiä seteleitä voi kassanhoitaja lunastaa omalla vastuullaan: koko arvosta, jos setelistä on jäljellä vähintään $\frac{2}{3}$ ja puolesta arvosta, jos setelistä on jäljellä vähemmän kuin $\frac{2}{3}$ mutta enemmän kuin $\frac{1}{3}$.

Epäselvissä tapauksissa asian ratkaisee pääkonttorin kassatoimisto tai, jos niin vaaditaan, setelipaino. Sellaisessa tapauksessa on setelin omistajan tehtävä kirjallinen selostus setelien vahingoittumisesta. Omistajan henkilöllisyys on todettava.

Tahallisesti vahingoitettua kovaa rahaa ei lunasteta pankin kassoissa. Sellaista rahaa voidaan kuitenkin ottaa vastaan edelleen toimitettavaksi rahapajaan, joka määrää rahan lunastusarvon.

Kassan valvonta (kassavården).

Holveissa olevien varojen, rahojen ja muitten arvopapereitten säilytys lukituissa kaapeissa tai määrätynlaisissa laatikoissa sekä kassavarojen hoito on uskottu vähintään

kahdelle virkailijalle, kassanvalvojalle (kassavårdare) yhteisvastuullisesti. Kassanvalvoja ei saa kuitenkaan samanaikaisesti toimia kassanhoitajana.

Holvin oven lukot ovat niin järjestetyt, että oven voi avata vain silloin, kun kaikki a.o. kassanvalvojat ovat läsnä. Säilytyskaapit ja - laatikot holveissa ovat varustetut kahden kassanvalvojan lukoilla.

Päiväkassan valvojia on neljä. K.o. holvin ovesa veräjineen on kahdeksan lukkoa, neljä kiinteätä ja neljä irroitettavaa. Pankkiaikana kuitenkin vain kaksi kassanvalvojaa tarvitaan hoitamaan holvin etuhuoneen varoja, joitten määrä saa nousta 50 milj. kruunuun, ja joista kassoille toimitetaan päivän aikana tarvittavia rahoja tilauksesta. Kaikki neljä kassanvalvojaa inventoivat päivän lopussa päiväkassan holvin.

Toimistokassojen kassakaapissa saa kassanhoitaja omalla vastuullaan säilyttää yön yli varoja, pääasiassa metallirahaa, 30.000 kruunuun saakka. Haarakonttoreissa korkeintaan 25.000 kr. Vaihtokassassa ja metallirahan laskuryhmän kassakaapissa määrä on 20.000 kruunua. Tämän kassakaapin avaimet on rahanlaskuryhmän esimiehellä ja yhdellä kassanvalvojalla. He myös inventoivat joka päivä kovan rahan sekä lasketut että laskemattomat.

Pankkiajan päätyttyä kassanhoitaja lähettää ylijäämän päiväkassaan lukolla varustetussa laatikossa. Kaksi kassanvalvojaa tarkastaa rahat luettelon mukaan. Samat rahat saa kassanhoitaja takaisin seuraavana aamuna sekä lisäksi tilaamansa lisävarat.

Kassoissa, lukuunottamatta vaihtokassoja, on kassanhoitajan joka päivä pidettävä kassapäiväkirjaa ja päätettävä se. Pääkonttorissa se on kassarekisterikoneen liuska.

Kassaregister: 1. checkräkn.
2. utrikes instr.
3. lån
4. diverse
5. clearing (ch)
6. in o. utgående sedlar
7. in o. utgående behållning

Kassakoneessa on 7 debettiliä ja 7 kredittiliä. Summaa lyötäessä koneeseen kone merkitsee todisteeseen numeron ja kuittauksen.

Toinen virkailija, kassantarkastaja (kassakontrollant), kontrolloi kassan toiminnan merkitsemällä eri listalle päivän aikana kaikki kassaerät, mitkä koskevat pankin kirjanpitotilejä.

Haarakonttoreissa nämä merkinnät tehdään sidottuun kirjaan, päiväkirjaan. Kassantarkastajalla on avain kassarekisterikoneeseen. Päivän lopussa hän avaa koneen, toteaa, että se on nollassa, ottaa liuskan ja sulkee koneen.

Päivän lopussa kassanhoitaja tekee kassatilan (kassaredovisning) sekä inventaarion säästöstä.

Jos on sattunut vajausta tai ylijäämää, ilmoitetaan se inventaariossa. Virhe, joka ylittää 10 kruunua, on ilmoitettava viimeistään seuraavan pankkipäivän alussa pankkieksp.-osaston päällikölle. Jos virhe on 100 kruunua tai yli, ilmoitetaan virhe asianomaiselle pankinjohtajalle. Kassavajaukset suorittaa pankki - ellei ilmeistä huolimattomuutta ole esiintynyt kassanhoitajan puolella -, ja ylijäämät tilitetään pankille.

Tämä onkin miellyttävämpi tapa kuin maastakarkoitus, hirsipuu tai häpeäpaalu Järntorget'illa vanhan Ruotsin valtionpankin edustalla entisinä aikoina.

Tampereella joulukuun 17 päivänä 1963.

Else Usvakari

Else Usvakari